Jeremjáš: uprostřed zkázy naděje

Původ materiálu
Jiří Bureš
Pořadí v lekci
32

Téma

- Bůh pamatuje na své sliby a nikdy je nezruší.
- Když se lež zhroutí, zůstane pravda — a naděje!

Cíl

- Mladší děti uslyší, že Bůh nepřestane milovat člověka, navzdory jeho selháním.
- Starší děti se inspirují různými prorockými činy, které dávají naději.

Pro učitele

Biblické texty: Jr 32 (Jeremjáš kupuje pole); kontext Jr 52,1–13 (pád Jeruzaléma)

Výkladové poznámky

- **Obecně ke knize Jeremjáš** — čti u předchozí úlohy.
- **Kapitoly Jr 31–34** bývají zvány **Knížkou útěchy**. Prorockou kritiku na pár stránkách vystřídala slova naděje. Texty a pojmy jsou přímou inspirací evangelia: „nová smlouva“, „zákon vepsaný do srdce“ (Jr 31). Příběh o koupi pole (Jr 32) tuto **naději uprostřed zkázy** vyjadřuje s pomocí vyprávění.
- Koupě pole je **prorocký (symbolický) čin**. Prorocké činy jsou typické pro řadu starozákonních proroků, kromě Jeremjáše např. pro Ezechiela, Ozeáše. Význam není praktický, situace se zásadně nezmění, důležitý je **symbol**. Čin „mluví“.
- **Obléhání Jeruzaléma** vojskem Kaldejců (tj. Babylóna) tvoří pozadí příběhu. Texty mluví o hladu (Jr 52,6), kterým trpělo obyvatelstvo, bojích a nemocech („meč, hlad a mor“ je opakovaná charakteristika).
- Příběh o koupi pole naznačuje, co čtenář tuší: že se nemovitý majetek stal v poslední fázi obléhání bezcenným (co nešlo odnést do vyhnanství, bylo ztraceno). Zatímco dřív se Izraelci příliš spoléhali na majetek, teď mu nevěří. Prorocký čin, nákup pole, vyjadřuje **soud** (nad láskou k majetku) **i naději**!

- **Koupě je natřikrát absurdní:** (1) proběhne, když je Jeremjáš ve vězení. Strýcovo pole mu nabídne k odkupu bratranec, zřejmě kvůli úmrtí strýce. (2) Odkoupení zahrnuje dědický nárok, ale Jeremjáš nemá rodinu. A v dobyté zemi (3) stejně nebude mít kdo dědit. Prorokův absurdní čin odkazuje k Bohu: on jediný může dát novou šanci ve ztracené situaci.

Úskalí textu

- Vyžaduje povědomí o ději knihy (nevěrnost Izraele → varování proroka → Boží soud → obléhání → koupě pole). Musíme si dát pozor, aby děti sledu událostí porozuměly. Jinak se Bůh jeví jako „velkej naštvanej chlápek“ (Woody Allen).
- Nezlehčujme dobytí Jeruzaléma a vyhnanství (exil). Je to největší katastrofa Starého zákona, Izrael byl na pokraji zániku.
- Je třeba vyjasnit si svůj vztah k představě soudícího/trestajícího Boha.

Pro děti

Předškoláci

Někdy se rodiče hněvají. Znáte to? Někdy maminka na dítě křikne. Udělá se jí vráska na čele, rozzlobí se. Někdy odejde do vedlejší místnosti. Nebo se hněvá tatínek. Ale i když se tví rodiče zlobí, tak stejně víš, že tě mají rádi. Jsi jejich a vždycky to tak bude. To hněvání je jen na chvíli. Za chvíli se maminka zase usměje, a vezme dítě na svůj klín. Pořád ho má ráda.

I Pán Bůh se může někdy hněvat. Protože ho trápí, jak se lidé chovají, jak někdy lžou nebo podvádějí, jak si někdy ubližují.

Jednou se to stalo v izraelské zemi. Bůh se hněval, protože lidé úplně zapomněli, co mu slíbili. Neposlouchali ho (chovali se jako malé neposlušné děti). A tak teď musejí odejít ze své země, odvedou je cizí vojáci.

Všichni byli moc smutní. Dívali se na všechno, co budou muset opustit — na domy, na zahrady, na pěkné věci a hračky. Taková škoda!

„Není teď Pán Bůh úplně proti nám?“ říkali lidé, když si balili batohy na cestu. „On se na nás rozhněval. Možná už to tak zůstane. Možná už mu na nás nezáleží.“

Ale jeden člověk to neříkal. Byl to prorok Jeremjáš. Věděl, že Pán Bůh na nás nikdy nezapomene. Když viděl, jak jsou všichni zklamaní a smutní, udělal nečekanou věc. Šel a koupil si veliké pole. Zahradu, s květinami, keři a stromy. Byla nedaleko města. Dokonce si

v ní vysadil švestku a trochu vinné révy.

Sousedé se divili: „K čemu ti to bude? Vždyť všichni musíme odejít. Z té zahrady nebudeš mít nic!“ Ale Jeremjáš řekl: „Odejdeme pryč, ale nebude to napořád. Bůh na nás nezapomněl, má nás pořád rád. Zase se sem vrátíme. Tenhle strom ponese švestky a my je budeme jíst. A napijeme se šťávy z hroznů této révy. Já tomu věřím.“

Mnoho lidí to povzbudilo. „Boží hněv přece netrvá dlouho,“ říkali, a hned se jim šlapalo snadněji. „Bůh nás nepřestane mít rád. Určitě se sem vrátíme.“

Mladší školní děti

Motivace — „na spadnutí“

Na začátku motivace můžeme dětem dát úkol, aby postavily stavbu z vratkého materiálu (např. karet, starých zpěvníků). Ještě lepší je zahrát si krátkou hru „Padající dřevěná věž“ (Jenga, viz Pomůcky), pokud ji máme k dispozici (pozor na čas, hra trvá 10–15 minut; lze ji zkrátit ubráním kostek). Pokračujeme tématem, „co je na spadnutí“.

Znáte přísloví, „Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu…“. Jakou situaci to přísloví vyjadřuje?

Taky říkáváme, že je něco „na spadnutí“. To znamená, že to očekáváme, že to hrozí. Na spadnutí může být zanedbaný dům nebo shnilá kůlna, lidé si toho nevšímají, chodí kolem. A pak se to skutečně zřítí, a všichni si uvědomí, že to dávno tušili, že pro to dávno měli něco udělat.

V takové situaci se ocitl Izrael, Boží lid, za proroka Jeremjáše. Všichni tušili, že je něco špatně, že je něco shnilé, ale dělali jakoby nic. A pak to spadlo. Pak se ucho utrhlo.

Nic nehrozí?

Při vyprávění lze použít obrázky krále, boháče, proroka (resp. faráře).

Prorok Jeremjáš mluvil. Mluvil k lidem, varoval před Božím soudem, znovu a znovu. Říkal, že je to s Jeruzalémem nahnuté.

„Cože? Nic nehrozí,“ smáli se mu kolegové proroci a hlasitě provolávali „Boží pokoj s Izraelem“. „Nic nehrozí,“ uklidňovali se urození a bohatí lidé, co by jim taky hrozilo, měli peníze, domy a pole. „Nic nehrozí,“ prohlásil král. A pro jistotu zakázal Jeremjášovi vycházet z domu, aspoň bude klid. Později se mu to zdálo málo, a tak proroka nechal zavřít do vězení.

V obležení — v koncích

Všichni se ujišťovali, že nic nehrozí. Jenže pak promluvil sám Bůh a soudil Izrael. Takový Boží soud nemusí být nic zázračného, často se stane, co už dávno „viselo ve vzduchu“. A tak tomu bylo i tehdy: do země vtrhlo vojsko říše babylónské a oblehlo Jeruzalém. Najednou všichni věděli, že něco hrozí. Babyloňané je odvedou do vyhnanství, jako to udělali s ostatními vzpurnými národy.

Když přijde Boží soud, ukáže se, jak na tom lidé před Bohem jsou. Přestane být důležité, jestli je někdo mocný, jak je bohatý, nebo jestli je oblíbený. A to se tehdy stalo králi, boháčům i falešným prorokům. Ukázal se Boží soud — a s ním i pravda o jeho lidu. Žili jen pro sebe, nebrali vážně Boží slovo. Teď jsou v koncích.

Jeremjáš kupuje pole

Na obležený Jeruzalém byl smutný pohled. V obchodech prázdné regály, všechno vykoupené, všude hlad. Obránci vysílení, zdálo se, že se město musí každým dnem vzdát. Lidé se o překot zbavovali majetku, nabízeli domy, pole, zahrady za směšné peníze, ale nikdo nechtěl koupit, vždyť za pár dnů všechno zaberou nepřátelé a odvedou je pryč. Tahle země nemá budoucnost.

A tehdy se rozšířila nečekaná zpráva.

„Slyšeli jste to?“ zastavovali se známí na ulicích.

„To snad není možné,“ šeptali poutníci v Chrámu. A na trhu si kupci ťukali na čelo.

„Jeremjáš kupuje pole!“, to byla ta zpráva.

Prorok, který předpověděl vpád nepřátel, odkoupil pozemek po svém zemřelém strýci. Celé to nedávalo smysl: Jeremjáš byl ve vězení, nepřátelé před branami a půdu nikdo nechtěl. A on za ni přesto zaplatil 17 stříbrných! Když podepsali kupní smlouvu, žádal uvězněný Jeremjáš, aby písař lejstro schoval do hliněné nádoby a zakopal.

„Musí to dlouho vydržet,“ vysvětloval.

„Proč?“ nechápali.

„Jednou se v této zemi zase budou prodávat domy a pole,“ odpověděl Jeremjáš.

„Jednou!“ — to nadějné slovo, ta věta šla od úst k ústům, za pár dnů ji znalo celé město.

Bůh nezapomene na svá zaslíbení

Později Jeruzalém skutečně padl a vojáci zapálili Chrám. Izraelce vedli v poutech do cizí země. Byl to nejtemnější den Izraele. Ale v temnotě zbyla jiskra naděje: Boží soud neznamená konec. Bůh nevěrného člověka soudí, pravdivě, někdy i drsně, ale nikdy nezapomene na to, co slíbil.

„Bůh na nás nezapomene," opakovali si lidé se slzami v očích, když vycházeli ze zbořených bran Jeruzaléma, „snad to tak je".

V tom byla jejich jediná naděje: „Jednou se sem vrátíme."

Starší děti

Se staršími dětmi nejprve postupujeme obdobně jako s mladšími (příběh o pádu Jeruzaléma nebyl součástí minulých řad NŠ, takže spíš nebude známý). Když ve vyprávění dospějeme k části „Jeremjáš kupuje pole"

Přemýšlíme spolu s dětmi, jak mohla vypadat situace v obležení. Můžeme připomenout známá obléhaná města současnosti či nedávné minulosti (Aleppo, Sarajevo, Leningrad). **Shodneme** se na nedostatku jídla, čisté vody, na nemocech — a zoufalství. **Zdůrazníme** znehodnocení majetku.

Čteme *Jr 32,1–2.6–15*. Co Jeremjáš udělal? Co je na tom zvláštního? Jak to asi zapůsobilo na ostatní? Není Bůh nedůsledný, když trestá, ale zároveň dává šanci? Jaký tedy je?

Pro starší/konfirmandy: Tomu, co udělal Jeremjáš, říkáme „prorocký čin". Takový čin někdy řekne víc než tisíce slov. Rozdáme dětem obrázky / fotky s gesty: např. papež myje nohy delikventům, zpěvák křtí nové CD, Luther přibíjí teze, aktivisté věší trenýrky na Hrad, Ježíš vyhání bičem směnárníky… Diskutujeme (příp. i hlasujeme) o tom, zda jde či nejde o prorocké činy.

Aktivity — varianty

- Mladší školní děti: Lze použít pracovní list. Diskutujeme o situacích, kdy se „ukáže pravda" (zde zkoušení), podobně jako v příběhu. Přiznat svou vinu není nikomu příjemné, ale právě v tom je šance na změnu. Ve vztahu k Bohu i k lidem.
- Mladší i starší školní děti: „Den zničení Chrámu je považován za jeden z nejsmutnějších dnů v židovství." Můžeme dětem vyprávět o *Tiš'a be-av*, to znamená 9. den měsíce *avu* (židé mají jiný kalendář), který je připomínán jako den zničení Šalomounova Chrámu. Ve stejný den měl být zničen i druhý chrám v r. 70 po Kristu. Popíšeme židovské zvyky pro tento den: 24 hodinový půst od jídla, mytí, olejů (kosmetiky), sexu, zákaz nošení kožené obuvi. Nečtou se radostné pasáže z Písma.

Společně si můžeme vyzkoušet doporučené jednání: sednout si na zem, zhasnout světlo, zapálit svíci a číst z knihy Pláč Jeremjášův (např. Pl 5,1–8 a 19–21).

Sehrajeme ještě jednu hru „Padající dřevěná věž“, ale tentokrát upozorníme děti, že cílem je postavit společně věž tak akorát, aby nespadla. Spolupracujeme radami. Když se shodneme (odhlasujeme), že už výš stavět nebudeme, pořídíme fotku s věží a necháme ji stát. „Je důležité poznat, kdy je situace na spadnutí a zastavit se“.

Pomůcky: Pro mladší: obrázky (příp. loutky) krále, boháče, proroka. Ilustrativní obrázek chrámu. Hra Padající dřevěná věž (*Jenga*). Pro starší: aktuální fotografie / obrázky prorockých činů.

Přesah

Viz výše: Aktivita Tiš’a be-av.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Hospodinův hněv je na okamžik, jeho přízeň však na celý život. (Ž 30,6a)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Jeremjáše navrhujeme *Kam v soudu den dáš, co v chůzi brání* atd. (Svítá 136, 7. sloka).

Okénko do bohoslužeb

Do kostela přineseme batoh. Izrael se dnes vydá na cestu. Pamatujete, kdy to bylo naposled? (Z Egypta, po poušti.) Tehdy to byla cesta ke svobodě. V dnešním příběhu to bude jinak, Izrael odejde do zajetí. A na cestu potřebuje jednu důležitou věc — naději. Jenže kde ji vzít?

Modlitba

Pane Bože, děkujeme za to, že jsi nám dal tento den. Děkujeme, že víme o tvé lásce, kterou nám ukázal Ježíš. Že jsme tvoje děti — a ty nás neopustíš, nevzdáš se nás, nepřestaneš nás mít rád, i kdyby se stalo cokoli. Dokonce i když na tebe někdy zapomeneme, ty na nás nikdy nezapomeneš. Děkujeme ti za to. Amen.

Odkaz na pracovní list
28 Jeremjášovo utrpení

Kam dále

Rumlová, Jana: Jerejmjášovo utrpení (starší přípravka z cyklu Pozvání na cestu)

Rumlová, Jana: Prorok Jeremjáš ohlašuje soud (starší přípravka z cyklu Pozvání …

Prejda, Pavel: Návrat ze zajetí a stavba chrámu (z cyklu Pozvání na cestu; hist…

Heslo Tiš'a be-av na wikipedii

O trestu a nové obnově (ČRo, host pořadu Martin Prudký)

Odkaz na píseň

Kam v soudu den dáš, co dneska sháníš

Zní, zní, zní hlas temný, tichý

Nejsi sám svůj (SV157)

Dej nám moudrost, odvahu pro dny obav

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

Jeremjáš 32

Jeremjáš 52,1–13